

LBRIS

We know
books

**IGOR
BERGLER**

**UN DETECTIV
ȘI NIȘTE TABLOURI
DINTR-O EXPOZIȚIE
ȘI ALTE POVESTIRI**

Postfață de
PAVEL ȘUȘARĂ

LITERA
București

mare era terminat și că ne puteam muta în el, după acea haltă provizorie.

De fapt, tot ce povestesc acum de la acele picioare ne-spălate mi se trage. Sunt în tren, într-o cușetă cu două paturi, și vecinul meu s-a descălțat. Am recunoscut imediat mirosul acela. L-am privit pe om cu interes. Nu era Gruia. Ar fi trebuit să aibă astăzi peste 70 de ani. Era un om tânăr. Culmea e că mirosul nu m-a deranjat defel. Din contră, mi-a readus în minte întreaga copilărie, dar în special zilele acelea. Și e unicul responsabil pentru această bergsoniană revărsare de memorie involuntară. Un stimulent grozav pentru circumvoluțiunile adormite ale creierului, vinovat pentru acest timp pe care mi l-am imaginat sau poate doar l-am dorit, pentru totdeauna pierdut și pe care, se pare, iată, l-am regăsit.

CUPRINS

Intrusul	9
Un detectiv și niște tablouri dintr-o expoziție	27
Dracomorfoză	65
A doua moarte a piratului Francis Dracul, Sir, cavalier și pungaș	99
Cele trei Magdalene	115
Anul dintre două Nopti ale Valpurgiei	155
<i>Postfață</i> (Pavel Șușară)	185
Un ansamblu cam porcos (fragment)	193

INTRUSUL

A apărut așa, pe nepusă-masă. Neinvitat de nimeni. S-a descălțat, a intrat în sufragerie și s-a așezat pe canapea. O vreme, nimeni nu s-a mirat că era acolo. Până seara, când bunicul a trebuit să se culce chiar pe extensibilul pe care se așezase el. Bunicul era un om politic. Habar n-avea cum să-i spună că stă pe patul lui și că, dacă nu reușea să adoarmă până la miezul nopții, l-ar fi chinuit insomnia până dimineața.

Cum nu voia să se miște sau părea că nu-i înțelegea limba, bătrânul s-a hotărât să fie mai ferm. L-a apucat de subsuori și a încercat să îl ridice. Întâi cu binișorul, apoi aplicând o forță din ce în ce mai mare. După ce s-a tot opintit preț de câteva minute și a început să transpire și să gâfâie, fără să fi reușit să îl deplaseze nici măcar cu un milimetru, s-a lăsat păgubaș. Roșu la față, cu pijamaua în dungi albe, albastru-deschis și bleumarin, care începuse să se umezească, s-a așezat, cu o figură nedumerită, pe unul dintre cele șase scaune ale mesei din sufragerie. De sub brațe, două pete

perfect simetrice își începeau drumul amenințător spre piept, așa cum se întâmplă cu sângele care curge încet, dar inevitabil pe caldarâm, din țeasta spartă a unui bețiv răpus într-o încăierare.

După ce l-a privit o vreme, în tăcere, în ochii mici și negri, din care albul părea că dispăruse în totalitate, a decis să schimbe tactica. A început să negocieze. Să îi ofere tot ce putea să îi treacă prin cap la acea ora târzie din noapte. Cele două bancnote pe care le avea în portmoneu, pălăria cu insigna de la cocoșii-de-munte, cutiuța din lemn primită cadou de la nepot, cea din care, dacă trăgeai de ușiță, un șarpe de un verde violent, cu o limbă despătată, colorată în roșu și galben, ieșea amenințător spre tine, toate nimicurile pe care le avea la îndemână. La un moment dat, a început să crească miza. Peștișorul din sticlă care dădea sacadat din coadă, ca și cum ar fi fost fermecat, dacă apăsai un întrerupător ascuns în spatele panopliei. Până și bilețul de tratament, unde urma să plece peste câteva zile.

– Doișpe zile la băi, nu e puțin lucru. E cu împachetări. Cu nămol din ăla bun.

L-am găsit dimineața întins pe jos, unde își improvizase un fel de culcuș, cu plapuma dedesubt, cu haina pusă sub cap, în loc de pernă, și cu cearșaful pe post de pătură. Mama s-a alarmat cel mai tare. Nu a înțeles la început ce pățise. A crezut că i se făcuse rău și leșinase acolo, pe covor. Abia când a văzut

așternuturile complet întinse a înțeles că fusese opțiunea lui să se culce pe jos. Am avut senzația că surprind cu coada ochiului un fel de grimasă, o urmă de dezamăgire. Știam, în adâncul meu, că nu-l suporta. Că de când a murit bunica și el s-a mutat la noi, de la țară, se săturase să-i tot spele hainele și să îl slugărească. Nu spunea niciodată asta, pentru că era cea mai de treabă femeie din lume. Dar, câteodată, chiar și pe sfinții cei mai mari îi apucă amocul. Știu asta fiindcă am surprins-o plângând după ce se certase cu el, exasperată, pentru că de mai bine de un an, de când se mutase la noi, nu se spălase nici măcar o dată. Se îmbrăca zilnic în hainele curate pe care i le tot pregătea mama cu stoicism, dar de spălat, nu se spăla niciodată. Criza ei de nervi a avut succes, pentru că l-a speriat până și pe el, omul cel mai insensibil pe care l-am cunoscut vreodată. Singura lui slăbiciune eram eu. L-am văzut atunci intrând în cadă, așa îmbrăcat în izmene cum era.

Dar tata n-a sesizat dezamăgirea mamei când a înțeles că își amenajase culcușul din proprie voință. Întâi s-a întrebat dacă taică-său se țicnise cumva suplimentar, iar întrebarea asta i-a crescut în cap ca o gogoasă când a văzut că întreg frigiderul se mutase pe masa din sufragerie. Bătrânul pregătise niște platouri cu mâncare, în ultima sa tentativă de a-l îndupleca pe intrus să îi cedeze patul sau măcar să se ridice un pic,

până ar fi deschis recamierul. Toată pomana porcului, adusă de la unchiul meu și fratele tatei, cu două zile înainte, era întinsă pe platoul nesfârșit de porțelan. Caltaboșul și sângeretele erau tăiate rondele, toba – dreptunghiular. Alături, slănina mărunțită completa șirul indian în care fuseseră așezate. Spărsese și o ceapă, tăiasă și câteva felii de pâine. Într-un castronel era așezat cuminte cașul dulce, lângă cel sărat. Pe astea nu apucase încă să le taie. Un pahar de vin roșu, plin, stătea lângă două țoiuri mici și lunguiete de țuică, dintre care unul fusese golit. Nici măcar salata de boeuf, a cărei maioneză căpătase un galben bolnăvicios din cauza căldurii, nu părea să fi reușit să-l înduplece pe cel așezat.

S-au chinuit să-l ridice, pentru că podeaua tare îi blocase, într-un fel, spatele. L-au așezat pe scaun și au început să îi caute în coarne, o anamneză în toată regula. Mama, care era asistentă medicală, se pricepea la asta. Într-un târziu, a acceptat să răspundă la întrebări prin scurte mișcări ale capului. Nu, nu se simțea rău. Da, era conștient. Știa cine sunt mama și tata. Știa până și cine sunt eu. Nepotul său preferat. Cel căruia îi făcuse atâtea jucării în atelierul său de tâmplărie. Da, până și calul. Da, acela era calul. Căluțul cu coamă de aramă. Acum aruncat într-un colț al curții, umflat de ploaie, pentru că mă făcusem prea mare pentru el și începusem să fiu interesat de mașinuțe cu pedale.

Bineînțeles, după această introducere lungă și care avea darul să lămurească starea mentală a pacientului, a urmat, ca o lovitură bine plasată, întrebarea care conta. De ce naiba se culcase pe jos? A aplicat-o tata, cu blândețe. Fără să pronunțe acel „naiba“ pe care cu siguranță îl gândea.

Bătrânul a ridicat mâna și, cu arătătorul întins, a indicat spre canapea.

– Din cauza lui! a spus.

Am privit cu toții în direcția indicată. Pe canapea nu era nimeni. Sau cel puțin așa credeam noi atunci, pentru că în afară de noi nu se mai afla nici o altă persoană în încăpere.

Părinții mei trebuiau să ajungă la serviciu. Au decis că era delirul unui om care începe să dea semne de senilitate. După ce s-au convins că era cât de cât normal și că, în afara vedeniei, nu prezintă alte ciudățenii, au plecat. Nu înainte de a mă instrui ce trebuia să fac dacă observam ceva neobișnuit. Orice. Urmau să dezbată chestiunea la cină.

După ce au plecat, l-am lăsat baltă, bineînțeles, pe bătrân în ale lui și m-am dus să mă joc. Ceva însă nu-mi dădea pace. La început n-am putut să îmi dau seama exact ce anume. Cum jocul meu din acele zile avea treabă cu interpretarea unor roluri de detectivi din serialele de sâmbătă seara, *Kojak* și *Mannix* și *Un șerif la New York*, pretext să îmi scot la plimbare

cele două pistoale, unul cu țeava scurtă, dintre acelea cum poartă detectivii, am hotărât că nu ajungea doar să mimez o urmărire de răufăcători, ci că ar fi fost cazul să mai și detectivez câte ceva. Am intrat în cameră, de unde bunicul dispăruse. Am auzit cum se trăgea apa la baie. Așadar era bine. Nu trebuia să mă îngrijorez în vreun fel. Am intrat în cameră și am cercetat-o cu cea mai mare atenție. Întrebarea care mă obseda, fără însă să știu care era, dar care îmi stătea la marginea gândului, aștepta să fie formulată.

În timp ce eu eram traversat de revelații prin curte, bunicul, pragmatic cum fusese întreaga lui viață, decisese că trebuia, cu sau fără intrus, să își continue viața, ca un om normal ce se afla. Așa că, înainte de a se ridica de pe scaun, dăduse peste cap și al doilea pahărel de țuică, cel cu care îl îmbiase cu o seară înainte pe oaspetele neinvitat, și o luase spre baie. Apucase să vadă cu coada ochiului cum intrusul se ridica și pornea odată cu el. În timp ce trecea prin fața oglinzii de pe hol a observat că, în spatele său, celălalt se comporta ca un fel de umbră perfectă a lui. Pașii săi au devenit pașii intrusului, mișcarea sa de brațe pe lângă corp – mișcarea celui alt. A decis pentru moment să ignore ce văzuse. Dar s-a oprit în fața ușii de la baie, fără să o deschidă. Șmecher, a deschis-o brusc și puțin, s-a strecurat repede prin crăpătură și a închis-o la fel de brusc în urma sa.

S-a uitat în jur. Era singur în baie. A rânjit satisfăcut și și-a făcut nevoile. După ce și-a dat jos bluza de pijama, s-a codit un pic dacă să se spele până la brâu sau nu. După povestea cu prima baie, tata începuse să îl convingă, încet-încet, că era cazul să se spele. În ultimul timp începuse să-i placă apa rece și să se îmbospăteze până la brâu. Mai greu era cu părțile intime. Tata citise undeva că până și un mare scriitor francez, unul Sartre, mergea la prostituate puțin și că acestea îl rugau să se spele măcar acolo jos, la obiectele pe care urma să le folosească. I-a zis bătrânului că avea de gând să-l strige „Sartre“. La care acesta i-a răspuns că n-ar fi fost bine să îl poreclească acum, la bătrânețe. Mai ales cu un nume de câine.

Apoi și-a întins în fața oglinzii spuma de bărbierit. Dar în momentul în care a ridicat mâna în care avea lama, a avut un fel de viziune stranie cum că brațul i se îngroșase, și acum parcă avea un fel de halou în jurul său. S-a rotit un pic spre stânga, și haloul s-a rotit odată cu el. A făcut o mișcare bruscă de cap înspre aceeași parte, și prelungirea capului său a făcut mișcarea odată cu el. A stat ce-a stat și, când a crezut că e cel mai bun moment, s-a lăsat brusc în jos. Intrusul n-a mai anticipat și această mișcare, executată mult prea repede, și a rămas, perplex, în poziția inițială. Sprijinit cu o mână pe cadă, bătrânul își privea oaspetele în oglindă, rânjind. Fața intrusului era la fel de serioasă

ca în seara precedentă. Doar că ochii începuseră să devină ceva mai neastâmpărați. S-au privit unul pe celălalt o vreme, așa, prin intermediul oglinzii, până când intrusul a început și el să rânjească.

Nu mi-a fost greu să îmi dau seama ce îmi atrăsese atenția. Haina făcută foștomoc, pe care se sprijinise capul bunicului. Spre deosebire de cearșaf și de plapumă, care stăteau în lada de lângă recamier, perna rămănea așezată pe acesta mai toată ziua. Bunicul o folosea ca să se sprijine pe ea ori de câte ori căuta să ațipească în fața televizorului. De ce nu o luase și pe ea? La cât de bine erau întinse pe jos așternuturile, puțin probabil să fi ales haina, așa, fără motiv. M-am apropiat de perna rămasă pe marginea patului și am studiat-o cu atenție. Avea părțile ridicate și era turtită la mijloc, ca și cum cineva ar fi stat așezat pe ea mult timp. Am încercat-o cu mâna. Era încă destul de caldă. Am cuprins camera dintr-o privire și am înțeles tot – aproape inexplicabil, pentru copilul care eram. Cineva, probabil invizibil pe care bunicul încercase să ni-l indice fără succes, stătuse așezat pe marginea canapelei întreaga noapte. Mi-am încărcat pistolul cu un set de capse noi și m-am așezat liniștit pe scaun, cu arma în mână, în așteptare.

Când s-au întors părinții mei, trecuseră ore bune de când mă distram de felul în care ființa aceea ciudată se purta ca o umbră perfectă a bunicului, imitând

mereu toate gesturile acestuia, aproape tot timpul în spatele lui. Chiar și când nu era cu putință. Ca, de pildă, atunci când bunicul se așeza pe scaun. Atunci se așeza și el, într-un mod identic, în spatele bunicului. Numai că se așeza în aer, fără să aibă nevoie de vreun obiect de care să se sprijine. Mie levitația asta, despre care nu sunt sigur că știam atunci cum se cheamă, mi s-a părut foarte *cool*.

Le-am povestit mamei și tatei cum dedusesem prezența unui intrus și cum, așezat cu pistolul în mână, îl văzusem pe bunicul ieșind din baie. În spate, părea să aibă un fel de dublură a persoanei sale, care se mișca odată cu el. Doar când trecuse prin fața oglinzii văzusem că acea desfășurare, spectrală la început, prindea încet-încet un soi de corporalitate.

– Și acum îl vezi? a întrebat tata nedumerit, fără să fie foarte sigur dacă nu era din nou vreun ferment delirant al imaginației mele foarte bogate din acea vreme sau dacă nu făcusem vreo înțelegere cu bunicul, să râdem de el.

A durat ceva până când părinții mei au trecut prin toate stările, de la răs la ușoară iritare și apoi la enervare. Tata a început s-o întrebe pe mama dacă mâncașerăm amândoi din maioneza aia care se alterase sau dacă ciupercile pe care le pusese în salată nu erau cumva halucinogene. În tot acest timp, bunicul nu scotea nici o vorbă. Nu îl mai putea vedea pe intrus, pentru

că stătea mai tot timpul în spatele lui. Până când mi-a trăsnet o chestie prin cap. M-am dus în camera mea și m-am întors cu o cantitate enormă de plastilină. Mi-am sacrificat, nu fără să regret, cele două castele pe care le construise, și toți cavalerii și prințesele care le populau. Am făcut un fel de blat din plastilină și l-am așezat pe la mijlocul canapelei. Apoi l-am luat pe bunicul de braț și l-am pus să se așeze pe canapea. Nu înainte de a-i trage de mână pe părinții mei, cât mai aproape de construcția din plastilină, în spatele bunicului. La scurtă vreme după ce s-a așezat, plastilina a început să se modeleze singură, prinzând forma unui șezut uman. Nu i-am văzut niciodată pe-ai mei atât de uimiți ca atunci. Stăteau cu gura căscată și priveau fix platforma pe care o modelasem. L-am mișcat apoi pe bunicul, l-am pus să-și înfigă câte două degete, de-o parte și de alta a corpului, în canapea, și imediat câte două urme de degete au apărut de-o parte și de alta a bucății de plastilină. Tata a încercat să îngaima ceva.

– Așteaptă, am zis, n-o să vezi totul până nu o să fi convins că e ceva de văzut!

A mai durat câteva minute până când mama întâi, apoi și tata să înceapă să deslușească un contur uman așezat pe blatul improvizat de mine. Apoi, încet-încet, a apărut un fel de spectru, învăluit în ceață, ca o stafie. Pe măsură ce imaginea devenea mai definită, ce căpăta substanță, definitivarea conturului ei a început

să se accentueze. Cel puțin așa le povestea tata, ani mai târziu, întreaga revelație celor care aveau chef și timp să îl asculte. Când, într-un târziu, au putut să îl vadă întreg, cu fața aceea excesiv de palidă, îmbrăcat în costumul negru, de cioclu, cu ochii aceia cotropiți în întregime de pupilele negre, ca niște găuri fără sfârșit, privindu-i fix și cumva galeș, au avut amândoi, simultan, o presimțire neagră.

– Știi ce credeți, a rostit, la un moment dat, bunicul. Că e moartea și că a venit să mă ia.

– Îi lipsește coasa, a încercat tata o glumă, ca să își ascundă emoția. Moartea e femeie și are coasă.

Îngrozită de continuarea poveștii și, poate dintr-un defect profesional, mama l-a apucat de încheietura mâinii pe intrus și a încercat să îi ia pulsul. Cum nu simțea nimic, a ieșit în hol, s-a întors cu stetoscopul și a început să-l asculte. Apoi a dat negativ din cap spre tata, care aștepta îngrijorat rezultatul.

La început s-au ascuns. Au discutat departe de noi, în curte, în foișor, în bucătărie sau chiar în pivniță. Eu îi mai urmăream și mai trăgeam cu urechea. Habar n-aveau ce să facă. Să cheme poliția, vecinii, prietenii, salvarea, pompierii? Cum era evident că trebuia să crezi că există, ca să îl poți vedea, s-au temut să nu se facă de râs sau să nu înceapă lumea să îi considere nebuni. În prima noapte, chinuit de insomnia, tata s-a repezit la canapeaua pe care dormea